

Nausicaä - Prinsessen fra Vindens Dal

Nausicaä - Prinsessen fra Vindens Dal

En animert klassiker er endelig tilgjengelig på norsk DVD. *Nausicaä* utgjør grunnmuren i Hayao Miyazakis imponerende filmunivers og tar opp temaer som er like aktuelle i dag.

Kaze no tani no Nausicaa
Hayao Miyazaki
Studio Ghibli
1984
Pan Vision
16:9 Letterbox (1,85:1)
Dolby Digital 2.0
94 min.
2

7

Animé-klassiker fra mesteren

En anmeldelse av en Miyazaki-film kan fort bli en forutsigbar affære. De siste årene har hans filmer øst over oss som gullregn, og felles er alt fra ros til overstrømmende begeistring. I dette tilfellet er det snakk om en film som på mange måter banet vei for etableringen av Studio Ghibli og en banebrytende produksjon for både Hayao Miyazaki og japansk filmkunst. Kanskje ikke like tilgjengelig som annet fra mesterens hånd, men fascinerende i fullt monn.

I perioden 1982 til 1994 tegnet og skrev Hayao Miyazaki, tegneserien *Nausicaä of the Valley of the Wind* som i 1984 ble filmatisert. Det er de første to bindene av mangaen som løst danner grunnlag for filmen. Det er ikke egnet for kortformatet å gjengi hva filmen handler om. Men vi kaster oss i det.

Filmens handling er satt til 1000 år etter at sivilisasjon og økosystem legges i ruiner av ødeleggende kriger. De overlevende blir spredt og etter hvert adskilt av Råtnehavet, store giftige myr- og jungelområder med dødelige planter og gigantiske insekter. Nausicaä er prinsesse i Vindens dal og her råder harmonien. Det skal likevel vise seg å være på lånt tid. Prinsesse Nausicaä har kampstyrke og akrobatikk verdig en samurai, men det er først og fremst hennes evner til å kommunisere og forstå insektene og floraen Råtnehavet som gjør henne spesiell. Hun begir seg jevnlig på tokt til de giftige områdene ved hjelp av sin jet-/hangliderhybrid.

I filmens begynnelse redder Nausicaä sin gamle mentor, vismannen Yupa, fra en angripende Åmu. Åmuene er gigantiske insekter som hvis provosert legger alt øde rundt seg. Yupas livsprosjekt er å søke etter den utvalgte som de gamle mytene forteller om. Denne skikkelsen skal vise vei ut av råttenskapen til renhetens land. Spørsmålet er om menneskene er skjebnebestemt å slukes av Råtnehavet eller om de kan gjøre noe?

En natt styrter et fly fra krigerstaten Tolmekia i dalen og i de brennende vrakrestene finner Nausicaä en jente på sin egen alder. Dette er prinsesse Lastell fra kongeriket Pejite som er tatt til fange av fienden. Før hun dør advarer prinsessen Nausicaä mot lasten i flyet. Kort tid etter invaderes Vindens dal av Tolmekianske styrker anført av kommandør, og prinsesse, Kushana. Det viser seg at lasten som det styrtede flyet inneholdt var embryoet til en Kjempekriger. Dette var biologiske ødeleggelsesvåpen som spilte en avgjørende rolle i den ødeleggende krigen 1000 år i forkant. Målet til Kushana er å vekke krigeren til liv for å bruke den til dels å nedkjempe Pejite, men også endelig overvinne Råtnehavet.

Nausicaä blir tatt til fange av Tolmekianerne og forsøkt fraktet til deres hjemland. Underveis blir de imidlertid angrepet av et enslig jagerfly som gjør at Nausicaä evakuerer det styrte flyet med svevejetten sin. Den angripende piloten er Asbel som er broren til omkomne prinsesse Lastell. Under flukten redder Nausicaä ham fra Tolmekia fra aggressive insekter, men de styrter. Nede i Råtnehavet blir de slukt i kvikksand og faller ned under jordoverflaten.

Her avdekkes hemmeligheten bak det giftige Råtnehavet, og her i fra blir det en kamp hvor Nausicaä må avverge at Tolmekia og Pejites blinde krig mot hverandre, ender med total utsletting av det siste liv på jorda.

Det er nesten håpløst å gjengi hva som skjer i de mange lagene av kompleks historie som fyller hver scene til metningsnivå. Innledningsvis føles det som om det blir litt i meste laget for Miyazaki. Prinsesse Nausicaäs dialog med seg selv føles umiddelbart påtvunget av et informasjonsbehov mer enn et kunstnerisk grep. Men følelsen legger seg raskt. Først og fremst antyder filmen, der det i tegneserieformatet er plass nok til å skildre bakgrunnshistorien og redegjøre for motivene bak menneskenes hang til destruksjon. Naturlig nok må ting komprimeres i filmfortellingen, men samtidig blir denne antydningen også befriende i og med at den gjør filmen mer åpen for vår egen tolkning og mindre retorisk. Det skal likevel godt gjøres å ikke få med seg denne filmens økopolitiske brodd, dens kritikk av menneskers konstante makt og kontrollbehov over andre og, et gjennomgangstema i Miyazakis samlede verk, de sterke og sammensatte kvinneskikkelsene. Det er naturlig å se parallellene til Miyazakis senere *Prinsesse Mononoke* i både tema, karakterunivers og naturskildring.

I møtet med denne semiotisk sett, mystiske kulturen Japan, er mye utfordrende å forstå. Hos Miyazaki balanseres det fremmede med det kjente, det åndelige med det konkrete, det surrealistiske med det realistiske. Eksempelvis er det lett å se et slektskap med Rene Laloux sin surrealistiske sci-fi-klassiker *Fantastic Planet* (*La Planète sauvage*) fra 1973. Ikke minst i den visuelle skildringen av Råtnehavet og dets planter og kryp. Også i drømmesekvensen til Nausicaä ser vi et annet tegnet uttrykk som er nærmere på Roland Topors grafiske uttrykk i syttitallsklassiker av Laloux. Miyazaki varierer sitt estetiske uttrykk utover konvensjonell animé og alle hans filmer har en slik rikdom. Miyazaki som historieforteller forfører og holder oss i fast grep.

Utgivelsen:

For drøyt ti år siden var det å skulle vise Miyazaki i Norge synonymt med å stange hodet i en vegg av vanskelige distributører og kamp om rettigheter. I dag er Miyazaki å finne i tilbudskassene på Rema 1000 og Statoil. En slik hultertilbultertilværelse er ikke Miyazaki verdig, men at tilgangen til hans skattkammer står på vid gap er bare å fryde seg over.

Filmen kommer med original tale og norske, svenske og finske tekster på DVD-en. Utover dette er det en dokumentar om Studio Ghiblis tilblivelse. Denne er absolutt severdig, selv om jeg savner mer om studioets status blant publikum i Japan. De har jo tross alt bergtatt millioner av publikummere i en årrekke og av dette å dømme en av deres største nasjonalskatter.

Tilleggsmateriale blir fort til et spørsmål om opphavsrett. Det er likevel et savn at ikke den dubbete engelske versjonen er med. En god oversettelse kan åpne lag i filmen som ikke en teksting kan få til gitt at man ikke behersker originalspråket. En liten avsluttende anekdote. En sønderredigert versjon av filmen ble lansert på slutten av 1980-tallet som *Warriors of the Wind*. Dette opprørte Miyazaki og når det kom Studio Ghibli-folkene for øre at Miramax-sjef Harvey Weinstein ønsket å redigere *Prinsesse Mononoke* sendte de ham samuraienes langsverd, katana, med det enkle budskapet: ?Ingen kutt?. Respekt.

Anmeldt av Rune Kreutz, 14.03.09

Takk til Pan Vision for anmeldereksemplar.

Relaterte artikler:

[Det levende slottet](#)

[Chihiro og heksene \[2 DVD\]](#)

[Princess Mononoke](#)

[Porco Rosso](#)

[Kikis budservice](#)

[Min nabo Totoro](#)

Ja

[Nausicaa cover;](#)